



DOVEN

Doof in een wereld van horenden: 'Ze denken dat je niets kan'

Communicatie interview | Ze leerden elkaar als kind op de dovenschool kennen, nu zijn Wim (77) en Beppie Maljers (76) al bijna 55 jaar getrouwd. 'Je ontkomt er niet aan om in je leven met horenden om te gaan.'

tekst **Frank Straver en Ingrid Weel**
foto **Adriaan Backer**

Zijn ouders waren doof en zijn broers ook. Wim Maljers (77) groeide op in een gezin waarin gebarentaal de taal was. "Heerlijk vond ik het. Ik had ook ooms en tantes die doof waren, dus bijna mijn hele familie was doof.

Iedereen gebaarde, iedereen was gelijkwaardig. Heel fijn vond ik dat. Communicatie was nooit een probleem", vertelt Wim met een grote glimlach, denkend aan de tijd van toen.

De horende wereld betrad hij in zijn jeugd alleen bij het boodschappen doen, of op straat. En op school was een horende docent. Daar was gebarentaal verboden, zoals wereldwijd in het onderwijs tussen 1880 en 1980. Communiceren met de handen werd toen als infantiel gezien. Wim moest dus leren praten met zijn stem, terwijl hij zelf niets kon horen. "Dat was vreselijk", vertelt hij. "We moesten ons aanpassen aan de horende maatschappij."

Het leren om verstaanbaar geluid te maken beviel hem niets. Wim moest met zijn handen op zijn rug leren praten, en als hij toch gebaarde, sloeg de leraar hem met een liniaal op zijn vingers. "Leren praten was het belangrijkste op school. Je moest dan voor een spiegel zitten en naar je mond kijken om bepaalde letters en klanken te oefenen. Daar was je heel lang mee bezig. Ik vond dat helemaal niet leuk."

Coronaperiode

Het is dat het al lang geleden is – en dat Wim het thuis zo fijn had – waardoor hij het nu, zoveel jaren later, kalm kan vertellen in zijn appartement in De Gelderhorst. Hij en zijn vrouw Beppie (76) wonen er nu zes jaar, in het nieuwste bijgebouw van het verzorgingshuis op de derde etage.

Doordat Wims moeder er lange tijd woonde – van haar 79ste tot 102de jaar – zagen ze hoe fijn het was om op je oude dag tussen andere oudere doven te wonen. Alleen de coronaperiode was verre van fijn.

Het echtpaar kijkt vanuit hun appartement uit op de ingang van het hoofdgebouw en daar zagen ze de ene na de andere rouwauto voorrijden. "Dat was wel heel moeilijk."

Wim en Beppie zijn nog erg actief, en ook druk met vrijwilligerswerk, onder meer voor andere bewoners die wel hulp of gezelligheid nodig hebben. Ze helpen met de koffie, met boodschappen of gaan met de anderen wandelen. "We houden ervan om lekker bezig te zijn." En ze genieten ervan om weer tussen de mensen te zijn met wie ze in hun eigen taal kunnen communiceren.

Wim: "Je ontkomt er niet aan om in je leven met horenden om te gaan, want toen ik bijvoorbeeld ging werken bij IBM als computeroperator was ik de enige die doof was. Het ging wel goed, ik heb ook promotie kunnen maken, en mocht er cursussen volgen."

Onderling kletsen

Maar dan grijpt zijn vrouw in: "Misschien kan je iets vertellen over de pauzes op het werk?", zegt ze. Wim: "Ja, tijdens de pauze zat iedereen te kletsen en dan kon ik het niet volgen." Beppie: "Dan zat jij toch vaak alleen je krantje te lezen?" Ja, zegt Wim, dat klopt. "Tja, dat deed ik dan." Hij vertelt dat hij ook harder werkte dan zijn collega's. "Die zaten onderling te kletsen, daar kon ik niet aan meedoen. Dus ik was geconcen-

Een duik in de Nederlandse dovencultuur

Trouw is wekenlang te gast in een uniek zorgcentrum, De Gelderhorst. Bewoners en veel medewerkers zijn hier doof. Wat betekent dat voor hun leven, vroeger en nu?

treerd met mijn werk bezig."

Wim liet zich na 23 jaar omscholen tot groepsbegeleider op een dovenschool. "Ik heb daar nog twintig jaar gewerkt met dove kinderen. Dat was een heel groot verschil met mijn andere baan, want nu kon ik gebaren. Heerlijk. Ik heb altijd geleefd in twee werelden, en ik weet wel: bij de doven voel ik me meer thuis."

Beppie Maljers was thuis de enige die

doof was. "Maar ik ben opgegroeid op het internaat, ik was maar één weekend per maand bij mijn ouders. Ook in de vakanties bleef ik op het internaat. Ja, zo ging dat toen. Mijn ouders, broers en zussen kunnen geen gebarentaal. Maar als ik naar huis ging, was het altijd een feestje. Er was dan altijd taart en ik zag aan mijn moeders gezicht dat ze heel blij was om me te zien. Mijn zus heeft weleens verteld dat mijn moeder me nooit wegbracht naar het internaat omdat ze het afscheid te moeilijk vond. Maar ja, ik wist niet beter."

Gehersenspoeld

Wim reflecteert ook nog even op vroeger: "Het voelde op school een beetje alsof mijn cultuur werd afgepakt, omdat het verboden was om te gebaren. Soms voelt het zelfs alsof we een beetje gehersenspoeld zijn. Zo ging ik thuis ook mijn stem gebruiken, want ik dacht dat dat moest. Ik dacht dat

'Het voelde op school alsof mijn cultuur werd afgepakt, omdat het verboden was om te gebaren'

alle doven hun stem gebruikten. Pas toen ik verkering kreeg met Beppie kwam ik erachter dat dat niet zo is. Toen zei zij: 'Gebruik je je stem? Dat hoeft toch helemaal niet? We zijn allebei doof.' Ik was helemaal verbaasd om te horen dat je ook kunt gebaren zonder stemgeluid."

Beppie voelde aan het lichaam van Wim dat hij geluid maakte. "Zijn lijf gaf een raar gevoel. Ik vroeg me af wat het was." Wim



Beppie en Wim Maljers: 'We moesten ons aanpassen aan de horende maatschappij'.



twijfelde of Beppie het bij het rechte eind had of hij inderdaad niet hoefde te spreken met zijn stem, en vroeg het daarom aan zijn ouders. Hij was toen al volwassen, bijna twintig jaar. “Zij vertelden dat ze allebei hun stem niet gebruikten.” Wim was daar enorm verbaasd over. “Waarom hebben ze dat nooit tegen mij gezegd? Maar mijn ouders vonden het belangrijk dat ik wel kan praten, zodat ik me kan aanpassen aan de samenleving.”

Tweetalige opvoeding

Beppie gebruikte buiten school nooit haar stem. “Ik verzette me een beetje tegen dat praten.” Na haar schooltijd werkte ze eerst als administratief medewerker, en later als docent gebarentaal. Toen Wim en Beppie kinderen kregen – twee horenden en een doof kind – spraken ze af dat Beppie gebarentaal ging gebruiken en Wim het met zijn stem en gebaren zou doen. Dus een tweeta-

‘Kinderen vroegen vaak of ik wel kan lezen. Ja, dat kan ik. En autorijden? Ja, ook.’

lige opvoeding. Alle drie de kinderen spreken en gebruiken gebarentaal goed. Vonden de horende kinderen het niet lastig om dove ouders te hebben? Beppie: “Onze jongste zoon nam altijd gewoon vriendjes mee naar huis. Ik vroeg dan wat ze wilden drinken, maar die kinderen begrepen dat niet. Dan legde mijn zoon uit welk gebaar ze moesten maken. Hij vond dat helemaal niet vervelend.” En het leek alsof de vriendjes het ook prima vonden, ze kwamen vaak. Beperkt voelen de twee zich niet, al vinden ze zelf wel dat ze gehandicapt zijn. Wim: “Het is een onzichtbare handicap die wij hebben, hè? Maar ik kan alles behalve horen. Dat is het enige wat ik mis. We gaven vroeger voorlichting over doof zijn op reguliere basisscholen in Alphen aan den Rijn. Kinderen vroegen toen vaak of ik wel kan lezen. Ja, dat kan ik. En autorijden? Ja, ook. Kinderen kunnen zich dat niet voorstellen. Ze denken dat als je doof bent, je niets kan.”

Aangestaard

Beppie: “Kinderen op die basisschool vroegen ook vaak of ik zelf mijn boodschappen doe. Hoe dan, vragen ze. Nou, ik pak gewoon de spullen van de plank.” Aan Wim wordt weleens gevraagd hoe onze wekker werkt. Nou, die flitst. En als er aangebeld wordt, dan gaat er ook een lamp flitsen. In hun appartement is verder aan niets te zien dat er dove mensen wonen. Vooral de liefdevolle familiefoto’s vallen op, en een prachtig portret van de twee, geschilderd door hun kleinzoon. Alle zes de kleinkinderen kunnen voldoende met gebaren communiceren, wat enorm fijn is voor Wim en Beppie. “Vroeger werd je aangestaard als je gebaren gebruikte. Nu er meer tolken gebarentaal op televisie zijn, is dat veel minder.” Voordat ze naar Ede verhuisden, woonden ze bijna vijftig jaar in Alphen aan den Rijn. Tussen de horenden, ‘want tja, je kan niet anders’, zoals Wim het zegt. Maar het stak bij Beppie best wel dat de burens hun wel netjes gedag zeiden en zwaaiden als ze elkaar zagen, maar nooit verder kwamen dan dat. “Terwijl deze burens met andere burens een heel gesprek voerden. Als ik nu hier in Ede bij de Stadspoort een bekende tegenkom uit De Gelderhorst, kan ik ook een lekker verhaal houden. Dat voelt zo goed. Dat voelt als thuis.”

Hans Goslinga

Hans Goslinga
schrijft elk weekend een beschouwing over de staat van de politiek en onze democratie



Het is levensgevaarlijk hoe Haagse partijen formeren

De oude politieke rot Johan Remkes schreef in 2018: ‘De directe invloed van de Nederlandse kiezer op de kabinetsformatie is nihil’. Ongeveer in dezelfde tijd noteerde de éminence grise onder de politieke waarnemers, Joop van den Berg: ‘Formaties zijn levensgevaarlijk voor partijen en meer dan eens ook voor individuele politici’. Je zou uit beide waarnemingen de conclusie moeten trekken dat de formatie, het systeem van machtsvorming in ons coalitiebestel, haar langste tijd heeft gehad. Remkes leverde daar, met de staatscommissie die ons bestel doorlichtte, nog een argument voor aan: ‘Er is nauwelijks een verband tussen de uitslag van de verkiezingen en de uitkomst van een kabinetsformatie’.

Is het al onbevredigend dat de kiezers na hun soevereine moment in het stembokje nog vóór het verstrijken van de dag worden teruggebracht tot een rekensom, nog frustrerender is dat zij geen benul hebben waartoe hun stem leidt. ‘In ons land kunnen

Als het gefluister in Den Haag de overhand neemt, is het mis

burgers wel stemmen, maar niet kiezen’, schreef de toenmalige hoofdredacteur van deze krant, Sieuwert Bruins Slot, in de jaren zestig. Dan de feiten: de formaties van de laatste twee kabinetten duurden samen 522 dagen. Deze kabinetten waren 881 dagen missionair – wat nog niet hetzelfde is als slagvaardig regeren. De cijfers over deze eeuw laten zien dat het formeren steeds meer tijd kost. De vorming van Rutte II (VVD-PvdA) was met 52 dagen een zeldzame afwijking. Dat kabinet zat ook nog eens, als enige in deze eeuw, de volle rit uit. Maar hier betekende de formatie, ‘in slow motion’, zoals Joop van den Berg schreef, het einde van de politicus Diederik Samsom en het bijna-einde van de PvdA (met een val van 38 naar 9 zetels). In dit licht verlangt de Tweede Kamer met de opdracht de basis voor ‘een stabiel kabinet’ te leggen van informateur Rianne Letschert zo goed als het onmogelijke. Aan het Kamerdebat dat aan deze opdracht voorafging, kan weinig optimisme worden ontleend. Dit debat had zeker niet het karakter van een ‘gemeen overleg’, dat je zou verwachten nu ons land ‘op slot zit’ en de toestand in de democratische wereld uiterst kritiek is. Daarbij ontbrak de fundamentele

vraag of het huidige systeem van kabinetsvorming nog wel voldoet. In plaats daarvan nam de Kamer D66-aanvoerder Rob Jetten onder vuur als ware hij al premier: een nieuwe Mark Rutte, business as usual. Ook nu het parlement zelf de regie van de formatie in handen heeft, geeft het nauwelijks blijk van reflectie. Met de adviezen van de staatscommissie-Remkes, die de formatie omschreef als een ‘black box’, is niets gedaan. Sindsdien zijn we zeven jaar en drie (voortijdig gevallen) kabinetten verder. Het hoofdadvis was een gekozen formateur, in de verwachting dat de strijd om deze positie partijen dwingt tot politieke blokvorming. Zichtbare machtsvorming dus en een antwoord op de versplintering van het krachtenveld. Een tweede advies was invoering van de ‘constructieve motie van wantrouwen’. Een middel dat de Duitsers in hun Grondwet hebben opgenomen om Weimar-toestanden te voorkomen. In de Weimar-republiek (1919-1933), die aan de nazi-dictatuur voorafging, traden 21 kabinetten op. Om zo iets te voorkomen bepaalde de Duitsers na de oorlog dat de Bondsdag alleen een kabinet kan wegstemmen als er een alternatieve meerderheid is. Remkes zag hierin een mogelijkheid ruimte te maken voor minderheidskabinetten. Dat was in deze formatie misschien van pas gekomen, maar het is geen seconde overwogen.

Joop van den Berg, die als columnist op parlement.com stopt en daarmee Den Haag staatsrechtelijk in het halfdonker zet, meent dat het ook in ons stelsel toch vooral aankomt op politiek leiderschap. In een commentaar op het boek *Kabinetsformaties 1977-2012* van het Centrum voor parlementaire geschiedenis velde hij een hard oordeel over de periode-Balkenende/Verhagen, waarin slimmigheden, tactische trucs en risicomijding de politieke cultuur bepaalden. Met hun snelle formatie in 2012 maakten Rutte en Samsom daar in zijn ogen ‘in één klap’ een einde aan. Dat was, weten we nu, te vroeg gejuicht. Het monsterverlies van de PvdA in 2017 heeft een afschrikwekkend effect gehad. Dat echec is ten koste gegaan van openheid en moed, zoals de jaren nadien hebben laten zien. Als het gefluister in Den Haag de overhand neemt, is het mis. De documentaire over het premierschap van Balkenende biedt een scherpe illustratie van dit verschijnsel, maar in dit opzicht verschillen de partijen niet wezenlijk van elkaar. Hooguit nemen de machinaties toe naarmate een partij langer aan de macht is. Het springende punt is dit: onze formaties laten politici te veel ruimte en werken tegenover de kiezers niet verplichtend maar vreemdend. Dat is in deze tijd voor de democratie levensgevaarlijk.